

Beweeg agency in de praktijk

Ervaringen van het Ostrea Lyceum met de implementatie van een nieuwe visie op bewegen

Hoe stimuleer je vmbo-leerlingen om een leven lang te blijven bewegen? Hoe maak je beweegonderwijs betekenisvoller en laat je leerlingen eigenaarschap ontwikkelen over hun eigen beweegkeuzes en hoe ze dat kunnen organiseren in hun eigen context? Deze vragen stonden centraal in het ZonMw-project dat Ostrea Lyceum in Goes uitvoerde in samenwerking met HAN Sport en Bewegen. In vier sessies werden docenten begeleid in het ontdekken van dialooginstrumenten die leerlingen helpen hun beweegidentiteit te ontdekken en versterken en hoe zich die verhouden tot de visie op het vak LO en het pedagogisch en didactisch handelen. Dit artikel beschrijft de inzichten en uitdagingen die gedurende dit proces naar voren kwamen. | Gwendolijn Boonekamp en Stefan Nonnekas

Aanleiding en context

Het project van het Ostrea Lyceum had als doel vmbo-leerlingen te ondersteunen in het ontwikkelen van beweeg agency (het ontwikkelen van de eigen beweegidentiteit en hoe hier zelf op te acteren). Dit sluit direct aan bij de inzichten uit het proefschrift waarop dit project is gebaseerd. De kern van deze inzichten: als leerlingen bewust gaan ontdekken van wat hen beweegt en zelf stapsgewijs hun eigen beweegkeuzes maken en die leren organiseren, vergroot dat de kans op duurzame sport- en beweegdeelname.

Tijdens het project gebeurde er echter meer dan gepland. In de eerste plaats ging het Ostrea Lyceum een fusie aan met de vmbo-locatie van het Goese Lyceum, de naam van deze fusie-school is Praktiq. De aanstaande fusie vroeg om gesprekken tussen de samengevoegde vaksecties om te komen tot samenwerking en een gedeelde visie op het vak. Ook publiceerde SLO in november 2024 de conceptkerndoelen voor bewegen en sport. Met name het domein Betrokken bewegen met kerndoel 7

over beweegidentiteit bleek naadloos aan te sluiten op de projectdoelen van het Ostrea Lyceum.

De projectgroep besloot deze ontwikkelingen mee te nemen in de herziening van het curriculum. Dit resulteerde in een gezamenlijk proces waarbij docenten van beide scholen en de onderzoeker van de HAN samenwerkten aan een geïntegreerde visie op bewegingsonderwijs.

Dialooginstrumenten als kern van de verandering

Centraal in het project stonden twee dialooginstrumenten: Structured Interview Matrix (SIM) en Photovoice. De SIM is een gestructureerde gespreksmethode waarin leerlingen met elkaar in dialoog gaan over hun talenten, passies, inspiratiebronnen en bewegomgeving. Photovoice is een visuele methode waarbij leerlingen foto's maken van diezelfde aspecten en daarop reflecteren in groeps gesprekken met hun klasgenoten.

De eerste twee projectbijeenkomsten richtten zich op het ervaren van deze methoden door docenten zelf. Wat hen opviel, was hoe krachtig de verhalen en beelden waren. Het hielp om te begrijpen wat hen werkelijk motiveerde en welke obstakels zij ervoeren in hun beweeggedrag. Een aandachtspunt dat naar voren kwam was het organiseren van deze

gesprekken. Het vraagt veel van leerlingen om goede vragen aan elkaar te stellen en daar is begeleiding voor nodig. Als docent alleen is dit klassikaal moeilijk te realiseren: extra hulp is daarbij nodig. Een optie die is besproken is om bijvoorbeeld mentoren en mentorlessen hierbij te betrekken of het te koppelen aan andere vakken waar leerlingen gespreksvaardigheden en burgerschapsvaardigheden leren.

Curriculumontwikkeling: van dialoog naar actie

De volgende stap was het vertalen van de visie en inzichten naar het curriculum. Hier ontstond een interessante spanning: enerzijds wilden docenten meer autonomie geven aan leerlingen, anderzijds wilden ze voldoen aan de gestelde eindtermen en een breed beweegaanbod blijven garanderen. Daarom lag tijdens sessies drie en vier de focus op:

- de rol van de docent als begeleider in plaats van instructeur;
- het verbinden van leerlingen met beweegmogelijkheden in hun eigen omgeving;
- het creëren van een leerlijn die toewerkt naar beweeg agency in leerjaar 4.

Er werd een profielschets gemaakt van wat leerlingen zouden moeten kunnen aan het eind van hun schoolcarrière, als ze opgeleid worden vanuit deze visie: een jongvolwassene die met plezier beweegt en die in staat is dat sporten en bewegen zelf te organiseren. Vervolgens werd gebrainstormd over wat er voor nodig is om leerlingen op dat niveau te krijgen. Het team besloot om het nieuwe curriculum gefaseerd in te voeren, beginnend bij leerjaar 1. Met een heldere stip op de horizon wordt elk jaar een nieuw leerjaar ontwikkeld, zodat de eerste lichter in 2025-2026 het volledige programma doorloopt. Van daaruit kan er jaarlijks geëvalueerd worden én een nieuw leerjaar ontwikkeld worden.

Wat vraagt dit van docenten?

- Een fundamentele verandering in de pedagogische benadering is nodig. Het vraagt van docenten om:
- meer ruimte te geven aan het perspectief van de leerling: niet invullen wat leerlingen nodig hebben, maar hen begeleiden in het ontdekken van hun eigen beweegbehoeften. Doorvragen op keuzes van leerlingen is hierbij van groot belang, leerlingen kunnen beweegmotieven hebben die we als docent zelf niet kunnen bedenken;
 - reflectie structureel in te bedden: leerlingen niet alleen laten sporten, maar hen ook laten nadenken over wat beweegervaringen voor hen betekenen en hoe ze deze kunnen meenemen in hun eigen sociale en fysieke omgeving;
 - de link te leggen tussen school en de omgeving: actieve samenwerking

met lokale sportaanbieders, buurt-sportcoaches en gemeenten.

Door het gesprek hierover met elkaar te voeren kwam het besef dat de rol van de gymdocent verder gaat dan het aanleren van motorische vaardigheden of het organiseren van sportactiviteiten. Het gaat om het begeleiden van leerlingen in het ontwikkelen van een beweegidentiteit die hen in staat stelt om ook buiten de school context betekenisvolle beweegkeuzes te maken en zelf te organiseren.

Samenwerking en toekomstvisie

Door de fusie is de impact van het project aanzienlijk vergroot. Op termijn zullen jaarlijks circa 700 leerlingen deelnemen aan dit vernieuwde bewegingsonderwijs bij Praktiq. Dit biedt een unieke kans om het model verder te verfijnen en te onderbouwen met praktijkervaringen.

Ook de aansluiting op de conceptkerndoelen van SLO geeft perspectief. Kerndoel 7, dat gericht is op het ontwikkelen van een beweegidentiteit, sluit naadloos aan op de projectaanpak. De school heeft daarom besloten om de nieuwe leerlijn naast de conceptkerndoelen te leggen en vakwerkplannen te verrijken met concrete doelen en werkvormen uit het project. De heldere voorbeelden die worden genoemd bij de conceptkerndoelen zijn daarbij helpend. Het vormgeven van een onderbouwd lessenplan wordt daarbij vereenvoudigd doordat je duidelijk lessen kan koppelen aan één of meer van de conceptkerndoelen.

De komende jaren zal de focus liggen op verdere doorontwikkeling, evaluatie en het bijsturen van het curriculum waarbij leerlingen actief worden betrokken.

Conclusie: een model voor de toekomst?

De ervaringen van Praktiq laten zien dat het ontwikkelen van beweeg agency bij leerlingen geen eenvoudige opgave is, maar wel een waardevolle. Het vraagt iets van de visie van de school en van de vaksectie. En het vraagt iets van de leerlingen. Door een combinatie van dialoog, reflectie en curriculumherziening kunnen leerlingen meer grip krijgen op hun beweeggedrag en de betekenis ervan in hun leven.

Belangrijke lessen uit dit project zijn:

- Leerlingen zijn prima in staat om hun beweegbehoeften te verwoorden – mits ze de ruimte krijgen en geholpen worden om dit onder woorden te brengen.
- Docenten spelen een cruciale rol als begeleider bij het ontdekken van de beweegidentiteit van de leerlingen, dit gaat verder dan het aanbieden van een breed aanbod van verschillende beweegactiviteiten en sporten.
- Samenwerking tussen scholen, onderzoekers en lokale beweegpartners is essentieel voor een duurzame implementatie.

Met deze inzichten in de hand zet Praktiq de komende jaren een belangrijke stap in de richting van een vernieuwd, toekomstbestendig bewegingsonderwijs. ●

Bronnen

Scan of klik *hier* naar de bronnen

Contact

gwendolijn.boonekamp@han.nl

Gwendolijn Boonekamp is docent/onderzoeker HAN Sport en Beweging

Stefan Nonnekes is docent Praktiq Goes

Foto's

Gwendolijn Boonekamp

Kernwoorden

beweeg agency, beweegidentiteit, curriculumontwikkeling, leerling perspectief, participatie